

עיונים לפרשת בא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

קידוש החדש ופסח

הרב שאולי גרינפלד

האחריות על כך ניתנה לידי של הנשיא העומד
בראשות בית הדין הגדול. וזו לשון הרמב"ן¹:

"בזמן שהיה להם בית דין הגדול, היה הדבר מסור להם,
והם היו מקדשים את החדש והמעברים את השנים לא
בית דין אחר, מפני שרשות כל ישראל נטולה מכל בית
דין אחר עמהם. והיה מטכסיסם⁵ שאין מעברין את
השנה אלא אם כן ירצה הנשיא".

הרי שמצוות קידוש החדש נועדה להיות מצווה ציבורית,
במטרה של האומה תתלכד סביב מערכת חגים אחת.

קרוב פסח נקרא בגמרא⁶ 'קרוב יחיד'. אך מבואר שם
שיש לו דינים שיותר מאפיינים קרבנות ציבור- הוא
דוחה שבת וטומאה, וכן 'אתי בכינופיא'- הוא מובא
בהתכנסות הציבור.

נראה, שבהמשך למה שכבר בפרשת שמות אנו זוכים
לראשונה לתואר 'עם', מפי פרעה, הרי שכאן הקדוש
ברוך הוא עצמו מתחיל לבנות בנו את הקומה של עם
קדוש.

מצוות קידוש החדש מלכדת אותנו סביב בית דין
מרכזי אחד, אשר מקומו הראוי לו נמצא בלשכת
הגזית אשר בבית המקדש בירושלים, ומתוך כך סביב
לוח שנה אחד, ומערכת חגים משותפת. זהו בלי ספק
הנדבך הראשון בבניין הקומה הלאומית שלנו- מהכלל
אל הפרט.

מצוות קרבן פסח עושה את המסלול ההפוך:

"ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית".

היא בונה את האמונה בתוך הבית פנימה, כאשר התא
המשפחתי מרוכז סביב השולחן, ערוך ליציאת מצרים,

נאמר בפרשתנו¹:

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר.
החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי
השנה. דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש
הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית".

עם ישראל, שעומד עכשיו בשלב של עוד רגע יצאת
מצרים, נפגש עם שתי פרשות שבחר הקדוש הוא
שילוו את הרגעים הגדולים: קידוש החדש ופסח.

ננסה ללכת בעקבות הרמב"ם, ולהבין את הבחירה
במצוות אלו, כמתאימות ביותר להינתן דווקא בפרק
הזמן הכל כך מיוחד הזה.

כתב הרמב"ם בספר המצוות בעניין קידוש החדש²:

"היא שצונו יתברך לקדש לחשב חדשים ושנים. וזו
היא מצוות קידוש החדש... ובא הפירוש: עדות זו
תהא מסורה לכם. כלומר שמצווה זו אינה מסורה
לכל איש ואיש כמו שבת בראשית, שכל איש ימנה
שה ימים וישבות בשביעי, עד שתיראה לכל הלבנה-
שיקבע היום ההוא ראש חדש, או ימנה מניין תוריי³
ויקבע ראש חדש, או יעיין איחור האביב וזולתו ממה
שראו להסתכל בו ויוסיף חדש, אבל מצווה זו לא
יעשה אותה לעולם אלא בית דין הגדול לבד,
ובארץ ישראל לבד".

הרמב"ן במקום חולק על הרמב"ם, ולדעתו אין צורך
בבית הדין הגדול בדווקא כדי לקדש חדשים, אלא
די בשלושה דיינים מומחים, כלומר שקיבלו סמיכה
מרבתיים שנסמכו מרבתיים עד למשה רבינו.
אבל גם הרמב"ן מודה שכאשר בית הדין הגדול
קיים, הסמכות לקדש חדשים מוקנית לו בבלעדיות,

4 עמ' רס"ב רס"ד במהדורת פרנקל.

5 מדרכי מפעולתם.

6 יומא נ"א.

1 שמות י"ב א-ב.

2 עשה קנ"ג.

3 כלומר: של התורה.

חייה- אין שיעור לערכה. החמץ עושה כח צביוני מיוחד משולל כבר החופש הגמור, והאוכל חמץ בזה הפרק של התחדשות נשמתו ונשמת כנסת ישראל- נוטל הוא חייו מהעולם 'הכרת תכרת הנפש ההוא', והמצה היא נהמא דאסותא רפואת הנשמה המשוחררת, חירות עליון, בגאולה שלמה".

מין הרב מסביר, שהמצה לעומת החמץ, מבטאת מציאות של מה שעוד לא קיבל את עניינו האישי המיוחד, ולכן עוד לא יש לו חופש לבחור. החמץ מסמל מציאות שכבר התפתחה, כבר נקבע לה כיון, וכבר איננה נמצאת בחופש מוחלט.

ביציאת מצרים נקבעת בעם ישראל תכונת החירות שלו, ולכן זהו זמן לאכילת מצות- סמל החירות. את החמץ אנו אוכלים כל השנה, שהרי כל השנה אנו עסוקים בפיתוח המציאות, אף שכל התפתחות מאבדת במידה מסוימת את החירות שלה, כך הרי דרכו והתפתחותו של העולם. אבל בפסח, שבו אנו חוזרים כל שנה אל אותו התהליך המיוחד אשר הקדוש ברוך הוא העביר אותנו באותו זמן מיוחד של יציאת מצרים, באותו פרק זמן אין להפריע לנפש לקבל את כח החירות שהקדוש ברוך מטביע בה. בשבוע הזה חמץ אסור באיסור כרת. לאחר שהנשמה התיישרה בהתאם לכח החירות שניתן לה מהקדוש ברוך הוא- אפשר לחזור ולאכול את החמץ.

הרי שנוכל לסכם, שהמצוות המובאות בפרשה שלנו, נועדו להיות הצעדים הראשונים לבניית האומה כעם קדוש לה':

ראשית כל גיבוש הכלל- גיבושנו כעם אחד סביב מרכז משותף- בית המקדש, בית הדין הגדול.

מתוך כך- לוח שנה ומערכת חגים משותפת.

מהצד השני- בניית הפרט- בניית המשפחות המרכיבות האומה, כמושכים ידיהם מע"ז, ומתחברים אל הקדש סביב אכילת קרבן הפסח, כאשר הקדוש ברוך הוא בונה בתוכם כח חירות עליון.

ועסוק באכילה של מצווה בדרך חירות. ומתוך מעשיה של כל משפחה ומשפחה, נבנה עם הערוך ומוכן לרגעים הגדולים העומדים בפניו.

הרמב"ם במורה נבוכים⁷ עומד על כך שלתהליך הרוחני שהקדוש ברוך הוא מעביר את עם ישראל, יש שלב מוקדם:

"כבר ביארה התורה כפי תרגום אונקלוס כי הקבטים המצריים היו עובדים מזל טלה, לפיכך היו אוסרים שחיטת הצאן ומתעבים רועי צאן... ומחמת העניין הזה עצמו נצטוונו בשחיטת כבש הפסח והזאת דמו במצרים על הפתחים מבחוץ, לנקות עצמנו מאותן ההשקפות ולפרסם הפכן, והחדרת הדעה שהמעשה אשר אתם חושבים אותו גורם משחית, הוא המציל מן ההשחית, 'ופסח ה' אל הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף, בשכר פרסום המשמעת וסילוק מה שהיה חמור בעיני עובדי עבודה זרה".

הרי שלקחת הפסח שחיטתו וקיום המצווה בדמו- נועדו להיות השלב המוקדם לתהליך הבנייה של עם ישראל- והוא ניתוקם של עם ישראל מהעבודה זרה של מצריים.

למצוות אכילת הפסח, נוספת גם מצוות אכילת מצה, ואיסור אכילת חמץ⁸:

"שבעת ימים מצות תאכלו, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כי כל אוכל חמץ, ונכרתה הנפש היא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי".

האם גם מצוות אכילת המצה ואיסור אכילת החמץ קשורים לבניין האומה, לתהליך הפיכתנו לעם קדוש? מן הראי"ה קוק זצ"ל, כתב באורות הקודש⁹:

"המצה היא לחם עוני ולחם חירות. באותו הזמן שנגלה עלינו מלך מלכי המלכים וגאלנו גאולת עולמים נוצרה בנשמתנו תכונת החופש חירות הרצון המוכשר לשעבוד מלכות שמים בצורתו האידיאלית, ורז עולם הוא שיש בסגולת המצה לתן כח חפשי בחירות הקודש. וכשהוא בא בפרק זה שהנשמה הכללית והאישית שבה עוד הפעם להתחדש כל נקודה ונקודה מעצמיות

7 ג, מ"ו.

8 שמות י"ג, ז.

9 ג בפרק הנקרא: "הבחירה והחירות בישראל". עמ' ל"ו.